

საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდი
GEORGIAN FOUNDATION FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES

უსაფრთხოების მიმოხილვა

გიორგი ბადრიძე

AUKUS - ახალი გეოპოლიტიკური
რეალობის მომასწავებელი გაერთიანება

2021

საავტორო უფლებები დაცულია და ეკუთვნის საქართველოს სტრატეგისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდს. წერილობითი ნებართვის გარეშე პუბლიკაციის არც ერთი ნაწილი არ შეიძლება დაიბეჭდოს არანაირი, მათ შორის ელექტრონული ან მექანიკური, ფორმით. გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები და დასკვნები ეკუთვნის ავტორს/ებს და შეიძლება არ ასახავდეს საქართველოს სტრატეგისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდის თვალსაზრისს.

© საქართველოს სტრატეგისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის
ფონდი 2021

მიმდინარე წლის სექტემბერში ავსტრალიამ, გაერთიანებულმა სამეფომ და შეერთებულმა შტატებმა გამოაცხადეს ახალი თავდაცვითი პაქტის შექმნა აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონში, სახელწოდებით „AUKUS“ (რაც წევრი ქვეყნების სახელებისგან შემდგარი აბრევიატურაა - Australia, United Kingdom, United States). წინამდებარე ნაშრომში განხილული იქნება ამ ახალი სამხრეთი პაქტის შექმნის მიზნები, მასზე წამყვანი საერთაშორისო მოთამაშეების რეაქციების მიზეზები და ის, თუ როგორ მეტყველებს მომხდარი მსოფლიოში ძალთა ბალანსის მდგომარეობასა და უსაფრთხოების პერსპექტივებზე.

დღეს მსოფლიოში მიმდინარე პროცესები, მათ შორის, AUKUS-ის შექმნა, მიუთითებს, რომ ჩინეთის ძალა და გავლენა იმდენად გაიზარდა, რომ უსაფრთხოების სფეროში მისი დაბალანსების გარეშე აქამდე მეტ-ნაკლები სტაბილურობით არსებული მსოფლიო წესრიგი შესაძლოა ძირფესვიანად შეიცვალოს. შეერთებული შტატების (აქამდე არსებული მსოფლიო წესრიგის დომინანტი ძალის) და მისი მოკავშირეების მთავარი ამოცანა არ დაუშვან შეუქცევადი ცვლილებები მსოფლიო წესრიგში, კერძოდ, ისეთი, რომლებიც აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონში და მსოფლიოში ჩინეთის ჰეგემონიის დამყარებას დააჩქარებს.

ძალთა ბალანსის გავლენა მსოფლიო წესრიგზე

ისტორიას არ ახსოვს რომელიმე დიდი საერთაშორისო მოთამაშის ძალის გაძლიერება ან დასუსტება ისე, რომ ამას მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური ძვრები არ გამოეწვია. ცალკეული სახელმწიფოს გაძლიერება, იქნება ეს სწრაფი სამრეწველო და ტექნოლოგიური განვითარების შედეგად თუ როგორც ეს მეცხრამეტე საუკუნეში გერმანიის გაერთიანებას მოჰყვა, გარდაუვალად იწვევს მანამდე არსებული ძალების წონასწორობის, როგორც სტაბილურობის საფუძვლის, რღვევას. ასეთ დროს გაძლიერებული მხარე უფრო ხშირად ცდილობს თავის სასარგებლოდ გამოიყენოს მოპოვებული უპირატესობა, რაც შედეგად ტერიტორიების, გავლენის სფეროების და რესურსებზე წვდომის კონტროლის გადანაწილებას იწვევს. ეს შესაძლოა მოხდეს ძალის გამოყენებით, ანუ ომის გზით, ან მეტ-ნაკლებად მშვიდობიანი გზით - გარკვეული შეთანხმების საფუძველზე, მაგრამ ძალთა ბალანსის ცვლილება ყოველთვის მასშტაბური გეოპოლიტიკური ცვლილებებით მთავრდება.

ასევე ხდება რომელიმე დიდი მოთამაშის დასუსტებისას, როგორც მომხდარა ომში მარცხის შედეგად (გერმანია, ავსტრია-უნგრეთი, ოსმალეთის იმპერია და ა.შ.) ან თუნდაც ეკონომიკური კრიზისის გამო (1980-იან წლებში საბჭოთა კავშირის

მაგალითი)¹. ყველა შემთხვევაში ერთი სახელმწიფოს დასუსტებით წარმოქმნილი ძალის ვაკუუმი სხვა ძლებების მიერ თითქმის მყისიერად ივსება.

იმის მიუხედავად, რა იწვევს არსებული ბალანსის ცვლილებას - ვინმეს გაძლიერება თუ დასუსტება, ახალი წესრიგის დამკვიდრებამდე შექმნილი გარდამავალი პერიოდის გაჭიანურება ბიძგს აძლევს არასტაბილურობას და კონფლიქტებს.

თუმცა დემოკრატიული დასავლეთის წარმომადგენლების რეაქცია ძირეულ ცვლილებებზე ყოველთვის თანმიმდევრული არ ყოფილა. როდესაც ოცდაათი წლის წინ ცივი ომი კომუნისტური ბლოკის მარცხით და საბჭოთა კავშირის დაშლით დასრულდა, დასავლური სამყარო ეიფორიას იყო მიცემული ახალი, მშვიდობიანი, დემოკრატიული და მდგრადი მსოფლიოს მოლოდინში. ყველას გვახსოვს ცნობილი ამერიკელი მეცნიერის ფრენსის ფუკუიამას სენსაციური სათაურის მქონე სტატია - „ისტორიის დასასრული“. მისი აზრით, ცივ ომში დასავლეთის გამარჯვება ლიბერალური დემოკრატიის და საბაზრო ეკონომიკის უპირატესობამ განაპირობა. მართლაც, ყოფილი კომუნისტური ქვეყნები ერთი მეორის მიყოლებით დაადგინეს პოლიტიკური და ეკონომიკური რეფორმების გზას და მალევე გაიზიარეს დასავლური ლიბერალური დემოკრატია და საბაზრო ეკონომიკის პრინციპები.

მაგრამ, სავარაუდოა, რომ მიზეზი, რის გამოც ამ ახალ ისტორიულ ხანას საკუთარი სახელი დღემდე არ გააჩნია და „*მას ცივი ომის შემდგომ პერიოდად*“ იხსენიებენ, ალბათ ისაა, რომ ახალი მსოფლიო ან თუნდაც ევროპული წესრიგი ყველგან არ გავრცელებულა. თავად ევროპაშიც კი, სადაც ის მთავარი მოვლენები განვითარდა, რომლებმაც წერტილი დაუსვეს წინა მსოფლიო წესრიგს, დაფუძნებულს ორი სუპერსახელმწიფოს ჭიდილსა და მათ შორის ძალთა ბალანსზე, ახალი რეალობის სიკეთე ყველა ერს თანაბრად არ უგრძნია. დიახ, ცენტრალური ევროპის ქვეყნებმა დაიბრუნეს სუვერენიტეტი, საბჭოთა იმპერიის ნანგრევებზე დამოუკიდებლობა მოიპოვეს (ან აღიდგინეს) კომუნისტური რეჟიმის ყოფილმა ტყვე-ერებმა, მაგრამ ამ უკანასკნელთაგან მხოლოდ სამმა შეძლო ესარგებლა ახალი ევროპული წესრიგის სიკეთეებით. ბალტიის ქვეყნები მალევე გაერთიანდნენ ნატოში და ევროკავშირში, ანუ დაბრუნდნენ ევროპულ ოჯახში და მოიპოვეს ეკონომიკური კეთილდღეობა და უსაფრთხოების გარანტიები. დანარჩენები კი, განსაკუთრებით საქართველო, რომელიც დამოუკიდებლობის რეალური სუვერენიტეტით შევსებას შეეცადა, რუსეთის აგრესიის მსხვერპლად იქცა საბჭოთა კავშირის დაშლის პირველივე დღეებიდან. ბოლო წლებში რუსეთის მსხვერპლთა რიცხვს უკრაინა დაემატა.

¹ 1917 წელს რუსეთის იმპერიის და 1991 წელს საბჭოთა კავშირის ჩამოშლას წინ უძღოდა ექსპანსიონისტური ომების გაზრდილი ხარჯები და საშინაო სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისების თანხვედრა.

რაც მთავარია, თუ წარსულში რუსეთი საქართველოს მიმართ თავისი იმპერიული ინსტიტუტებით გამოწვეულ ქცევას სხვადასხვა ფორმით ფუთავდა და ამართლებდა, დემოკრატიული რეფორმების განხორციელების და დასავლეთთან კონსტრუქციული თანამშრომლობის იმიტაციას ახდენდა, ეს ყველაფერი დიდი ხანია შეიცვალა და დღეს ის სრულიად ღიად უპირისპირდება როგორც დასავლეთის კოლექტიურ ინტერესებს, ისე მის ფასეულობებს. მართალია, ამას დასავლეთი საკმაო ხანს ჯიუტად არ იმჩნევდა - ევროპელ და ამერიკელ პოლიტიკოსებს უკიდურესად აღიზიანებდათ ყოველგვარი მინიშნება იმის შესახებ, რომ რუსეთი ცივი ომის სულისკვეთებით მოქმედებდა, დღეს ძნელად თუ ვინმე მოიძებნება, ვისაც არ ესმის, რომ ის ნანატრი „ცივი ომის შემდგომი პერიოდი“ დასრულებულია, ოღონდ ისე, რომ დასავლეთმა ვერ ჩამოაყალიბა ერთიანი და მტკიცე პოზიცია რუსეთის და მის მიერ წესებზე დაფუძნებული ევროპული წესრიგის საწინააღმდეგოდ მიმართული ქმედებების მიმართ.

AUKUS-ის არსებული შემადგენლობით შექმნა იმაზე მეტყველებს, რომ დემოკრატიულ დასავლეთს არც რუსეთზე უფრო დიდი მასშტაბის მეორე საერთაშორისო მოთამაშის მიმართ აქვს ერთგვაროვანი დამოკიდებულება. ჩინეთი, დენ სიაო პინის რეფორმებიდან მოყოლებული, სტაბილურად ამტკიცებს თავის ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და სამხედრო სიძლიერეს და სულ უფრო მნიშვნელოვან საერთაშორისო როლს ასრულებს. იმავე ფრენის ფუკუიამას აზრით, ჩინეთის სახელმწიფო კაპიტალიზმი დასავლური განვითარების მოდელისთვის ყველაზე დიდ გამოწვევას წარმოადგენს. და რაც მთავარია, ჩინეთმა უკვე დაიწყო შედარებით ახალშემნილი ძალის გამოყენება როგორც რეგიონული, ისე გლობალური მასშტაბით, რასაც სტრატეგიულად და მოთმინებით - ეკონომიკური და სამხედრო საშუალებების კომბინაციით ახორციელებს

AUKUS-ის არსი

ამგვარად, AUKUS-ი შეერთებული შტატების და მისი ორი უახლოესი მოკავშირის რეაქციაა ჩინეთის ძალის და გავლენის გაძლიერებაზე და მიზნად ისახავს შეაკავოს ამ ქვეყნის მიერ აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონში დომინანტობისკენ მიმართული ქმედებები და გლობალური გეოპოლიტიკური ექსპანსია. თავად პაქტის რეალური შინაარსი შედარებით შეზღუდულია. მისი მთავარი დებულება ითვალისწინებს ავსტრალიისთვის აშშ-ის და ბრიტანეთის ტექნოლოგიების გაზიარებას, რომლის საფუძველზეც ავსტრალია უახლოესი ორი ათწლეულის განმავლობაში თავის მოძველებულ „კოლინზის“ კლასის წყალქვეშა ფლოტს ატომური წყალქვეშა ნავებით ჩაანაცვლებს. პაქტი ასევე გულისხმობს თანამშრომლობას ხელოვნური ინტელექტის შემუშავებისა და სხვა ტექნოლოგიურ სფეროებში, რაც შედეგად ამ ქვეყნების ყველაზე ფართომასშტაბიანი თავდაცვითი თანამშრომლობის ჩარჩოს ქმნის.

არავის ეჭვს არ იწვევს და თავად ჩინეთის რეაქციითაც დასტურდება, რომ AUKUS-ი სწორედ ჩინეთის შეკავების მიზნით ჩამოყალიბდა. აშშ-ის პრეზიდენტ ბაიდენის, ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრ ჯონსონის და ავსტრალიის პრემიერ-მინისტრ მორისონის ერთობლივ განცხადებას, რომელსაც ვიდეო-კონფერენციის ფორმა ჰქონდა, ჩინეთმა დაუყოვნებლივ დაგმო, როგორც „უკიდურესად უპასუხისმგებლო“ ნაბიჯი, რომელიც „ძირს უთხრის რეგიონის მშვიდობას და სტაბილურობას და ხელს უწყობს გამალეზულ შეიარაღებას“ⁱ.

სამი ქვეყნის მიერ ახალი პაქტის შექმნის შესახებ განცხადებას საფრანგეთის უმწვავესი რეაქციაც მოჰყვა, „ღალატად შეფასდა“ და ვაშინგტონიდან და კანბერიდან ელჩებიც გამოიწვიეს, რაც ამ ქვეყნების ურთიერთობების ისტორიაში უპრეცედენტო მოვლენაა. ამის მიზეზი ისაა, რომ აშშ-სა და ბრიტანეთთან თანამშრომლობის მიზნით ავსტრალიამ გააუქმა საფრანგეთთან 2016 წელს დადებული შეთანხმება „ბარაკუდას“ კლასის 12 დიზელ-ელექტრო წყალქვეშა ნავის შექმნის შესახებ, რომლის ღირებულება თავდაპირველად დაახლოებით 40 მილიარდი აშშ დოლარი იყო (34 მილიარდი ევრო). აღსანიშნავია, რომ ხსენებული გარიგების მიმართ კითხვები ავსტრალიაში თავიდანვე გაჩნდა, ასევე იმის გამო, რომ კონტრაქტის საფასური მალევე 60 მილიარდ აშშ დოლარამდე გაიზარდა, რაც მიზეზი გახდა, რომ ავსტრალიის პარლამენტს გამოძიება დაეწყოⁱⁱ. თანაც, შეთანხმება გათვლილი იყო, სულ მცირე, 25 წელზე და გულისხმობდა წყალქვეშა ნავების აგებას იმგვარი ტექნოლოგიით, რომელიც უკვე დიდი ხანია მოძველებულად ითვლება, ხოლო 25 წლის შემდეგ ეს შესაძლოა კიდევ უფრო ნაკლებად ეფექტური ყოფილიყო².

მონაწილე ქვეყნების რა მოტივებზე მეტყველებს AUKUS-ის წევრობა?

თუკი პაქტის დადებისთვის აშშ-ის მოტივაციას განსაკუთრებული დასაბუთება არ სჭირდება - ჩინეთის აღმასვლა, პირველ რიგში, მის გლობალურ პოზიციებს ავიწროებს, მასში ბრიტანეთისა და ავსტრალიის მონაწილეობა საკმაოდ მრავლისმეტყველია. ასევე საყურადღებოა მიზეზები, თუ რატომ არ ვიხილეთ ამ გაერთიანებაში აშშ-ის სხვა რეგიონული მოკავშირეები და, განსაკუთრებით, ნატოს ის წევრები, რომლებსაც ოკეანეთთან მჭიდრო პოლიტიკური და სამხედრო კავშირები აქვთ (მაგალითად, იგივე საფრანგეთი, რეგიონში თავისი 1.5 მილიონი მოქალაქით და 7 სამხედრო ბაზით).

² მართალია, დიზელ-ელექტრო ნავებთან შედარებით, ატომური ნავების წყალქვეშა ნავებს დიდი უპირატესობა აქვთ, დიზელ-ელექტრო ნავებსაც ჰყავს თავისი მომხრეები: ზოგი ექსპერტი მიიჩნევს, რომ მათი უნარი, სრულად გათიშოს ყველა ძალოვანი აგრეგატი (დიზელიც და ელექტრო ძრავიც და ამით სრულ ხმოვან უჩინარობას მიაღწიოს), ის თვისებაა, რომელიც არ გააჩნიათ ატომური რეაქტორის მქონე ნავებს, რომელთა გათიშვაც შეუძლებელია.

რაც შეეხება პაქტის მონაწილეებს, ავსტრალიის შესახებ უკვე ითქვა, რომ მან თავისი გადაწყვეტილებით უკიდურესად გაიფუჭა ურთიერთობები საფრანგეთთან, რომელთანაც მრავალმილიარდიან კონტრაქტზე თქვა უარი. მაგრამ შესაძლოა ავსტრალიისთვის უფრო საზიანო იყოს ევროკავშირის გადაწყვეტილება მასთან მიმდინარე სავაჭრო მოლაპარაკებების შეჩერების თაობაზე, რომელიც ევროკავშირმა AUKUS-ის დაფუძნებიდან ორ კვირაში, 30 სექტემბერს, მიიღო. ეს უთუოდ უნდა იყოს საფრანგეთის მხრიდან შურისძიების გამოვლინება (და ასევე იმის ნიშანი, რომ საფრანგეთი მზადაა ბოროტად ისარგებლოს ევროკავშირში თავისი გავლენით).

უფრო მასშტაბიანია ავსტრალიის შესაძლო გართულებები ჩინეთთან ურთიერთობაში, რისი მუქარაც უკვე გაჟღერდა. ჩინეთი დღემდე რჩება ავსტრალიის ყველაზე დიდ სავაჭრო პარტნიორად და მისთვის სანქციებით დიდი ზიანის მიყენება შეუძლია. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ სავაჭრო სფეროში ჩინეთთან ავსტრალიის ურთიერთობები ჯერ კიდევ გასულ წელს გართულდა: 2020 წლის დასაწყისში ჩინეთთან სავაჭრო ბრუნვა ავსტრალიის საგარეო ვაჭრობის 31%-ს შეადგენდა, თუმცა ორ ქვეყანას შორის უთანხმოებების შედეგად, ერთი წლის განმავლობაში ვაჭრობის მოცულობა 3%-ით შემცირდაⁱⁱⁱ. დღევანდელი მდგომარეობით, ამ ვაჭრობის მოცულობა 245 მილიარდი აშშ დოლარის ბრუნვაა - ასე რომ, ჩინეთს კვლავაც შეუძლია მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ზარალი მიაყენოს ავსტრალიას. გარდა ამისა, ჩინეთმა მიანიშნა, რომ ავსტრალიას პოტენციურ სამიზნედ განიხილავს, მათ შორის, ბირთვული იარაღისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ ატომური წყალქვეშა ნაგების გამოყენება ავსტრალიას ავტომატურად ბირთვულ სახელმწიფოდ არ აქცევს (AUKUS-ი არ ითვალისწინებს ავსტრალიისთვის ბირთვული იარაღის გადაცემას).

AUKUS-ში მონაწილეობა შესაძლოა გაერთიანებულ სამეფოსაც საკმაოდ ძვირი დაუჯდეს. გარდა ჩინეთის მხრიდან გარდაუვალი ნეგატიური რეაქციისა, რომელთანაც სარფიანი სავაჭრო გარიგება ბრექსიტის ნეგატიური შედეგების აღმოფხვრის ერთ-ერთი შესაძლებლობაა, იმავე საფრანგეთს ყველა ბერკეტი აქვს, რომ გაართულოს ბრიტანეთის ურთიერთობა ევროკავშირთან, რომელიც ბრექსიტის შემდეგაც მის უდიდეს სავაჭრო პარტნიორად რჩება.

მაშ რატომ არჩია ავსტრალიამ და გაერთიანებულმა სამეფომ ამხელა რისკზე და გარდაუვალ დანაკარგებზე წასვლა AUKUS-ში გაწევრიანებით? პასუხი პირდაპირ უკავშირდება ამ ქვეყნების წარმოდგენას მსოფლიოში მიმდინარე ცვლილებების და საკუთარი უსაფრთხოების პრიორიტეტების შესახებ. მათთვის სხვა ნებისმიერ ქვეყანაზე უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს აშშ-სთან სტრატეგიული პარტნიორობის შენარჩუნებას და მისი უსაფრთხოების ქოლგის ქვეშ დარჩენას, ამდენად, მისაღებ საფასურად მიიჩნევენ იმ ეკონომიკურ დანაკარგებს, რომლებიც ამგვარ პოზიციას

მოპყვება.

რატომ არაა AUKUS-ი ოკეანეთის ნატო?

შექმნილ ვითარებაზე თავისებურად მეტყველებს ის, რომ AUKUS-ში არ მონაწილეობენ რეგიონის ის ქვეყნები, რომლებიც ბოლო წლებში (ზოგი კი ათწლეულების მანძილზე) თანამშრომლობენ შეერთებულ შტატებთან უსაფრთხოების სფეროში. მაგალითად, ახალ პაქტში არ მონაწილეობს ე. წ. „ხუთი თვალის“ ალიანსის წევრი ახალი ზელანდია. „ხუთი თვალის“ ალიანსს საფუძველი ჯერ კიდევ 1940-იან წლებში ჩაეყარა და ცივი ომის პირობებში აშშ-ის, კანადის, ბრიტანეთის, ავსტრალიისა და ახალი ზელანდიის სადაზვერვო სამსახურების მჭიდრო თანამშრომლობას გულისხმობდა. თუკი კანადის არმონაწილეობა შეიძლება მისი აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონთან გეოგრაფიული კავშირის არქონით აიხსნას, ახალი ზელანდიის AUKUS-ის მიღმა დარჩენა საკმაოდ ნიშანდობლივია. ახალმა ზელანდიამ ჯერ კიდევ 2020 წელს თქვა უარი შეერთებულა „ხუთი თვალის“ დანარჩენი ოთხი პარტნიორის განცხადებას, რომელშიც მხილებული და დაგმობილი იყო სინიანის პროვინციაში უიღურების მიმართ ჩინეთის მოპყრობა. უეჭველია, რომ მაშინ ახალმა ზელანდიამ ადამიანის უფლებების საკითხსა და მოკავშირეებთან სოლიდარობაზე მალლა ჩინეთთან ორმხრივი ვაჭრობის ინტერესები დააყენა. ამაზე ისიც მეტყველებს, რომ მაშინ, როცა ჩინეთმა პრაქტიკულად სავაჭრო ომი გამოუცხადა ავსტრალიას (მათ შორის, 96%-ით შეამცირა ავსტრალიიდან ღვინის იმპორტი), ახალ ზელანდიასთან სავაჭრო ბრუნვა გაიზარდა^{iv}.

საფრანგეთზე ზემოთ უკვე ითქვა და იმის დამატება შეიძლება, რომ წყალქვეშა ნავების კონტრაქტთან დაკავშირებული წინააღმდეგობის გარეშეც მისი ხილვა AUKUS-ში სრულად არარეალური იქნებოდა. საფრანგეთს საკმაო ხანია განცხადებული აქვს ერთგვარი „შუა გზის“ პოლიტიკა, რომელიც ჩინეთთან სავაჭრო შესაძლებლობების მაქსიმალურად გამოყენებას და, შესაბამისად, მასთან კონფრონტაციაზე უარის თქმას გულისხმობს. გლობალური დაპირისპირების პირობებში ამგვარი პოლიტიკა უპრეცედენტო სულაც არაა: ცივი ომის დროს ეკონომიკურ სფეროში არაერთი ევროპული ქვეყანა თანამშრომლობდა საბჭოთა კავშირთან. გერმანია სწორედ ცივი ომის დროს გახდა საბჭოური ბუნებრივი გაზის მთავარი შემსყიდველი, რამაც რუსეთთან დღემდე არსებულ სტრატეგიულ თანამშრომლობას ჩაუყარა საფუძველი.

AUKUS-ში ასევე არ მონაწილეობს 2021 წლის დასაწყისში შექმნილი Quad-ის ოთხეულის ორი წევრი - იაპონია და ინდოეთი. Quad-იც ჩინეთის დამაბალანსებელ ალიანსად მოიაზრება და მიზნად ისახავს აზია-ოკეანეთის რეგიონში ნაოსნობის თავისუფლების უზრუნველყოფას, თუმცა AUKUS-ისგან განსხვავებით, ის მჭიდრო თავდაცვით ალიანსს არ წარმოადგენს. იაპონიის პოლიტიკური რეალობებიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური ძვრების გარეშე ნაკლებად მოსალოდნელია ამ

ქვეყნის მონაწილეობა ნატოს მსგავს წმინდა სამხედრო ალიანსში. ამისთვის არც ინდოეთია მზად, მიუხედავად იმისა, რომ ჩინეთს ისიც მზარდ სტრატეგიულ საფრთხედ აღიქვამს. ინდოეთი ჯერაც მრავალვექტორულ საგარეო პოლიტიკას აწარმოებს და მჭიდრო თანამშრომლობა აქვს ისეთ ქვეყნებთან (მაგალითად, ირანთან), რომელთა გამოც მას არც აშშ მიიჩნევს ბოლომდე სანდო პარტნიორად.

ყოველივე ზემოთქმული არ ნიშნავს, რომ აზია-ოკეანეთის „ნატო“ არც მომავალში შეიქმნება. თუ არსებული ტენდენციები გაგრძელდა, „შუა გზის“ ან დღეის მდგომარეობით ნათელი პოზიციის არმქონე ქვეყნებს მოუწევთ არჩევანის გაკეთება. როგორც 1940-იანი წლების მეორე ნახევარში თავისი აგრესიული ქმედებებით საბჭოთა კავშირმა გარდაუვალი გახადა დასავლეთ ევროპის ქვეყნების სწრაფვა, აშშ-ის ლიდერობით ჩამოყალიბებული უსაფრთხოების სისტემის დაცვის ქვეშ აღმოჩენილიყვნენ, ჩინეთის მომავალი ქცევა დიდწილად გადაწყვეტს რეგიონის ქვეყნების სტრატეგიულ არჩევანს. არჩევანის გაკეთების აუცილებლობის წინაშე კი დღეს მერყევი ქვეყნები შესაძლოა აშშ-მაც დააყენოს, რომელიც შექმნილ ვითარებას ძალიან სერიოზულად აღიქვამს.

ამრიგად, AUKUS-ი ნამდვილადაა არაა ნატო, მაგრამ ნატოს მაგვარი ორგანიზაციის ჩამოყალიბება აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონში სავსებით შესაძლებელია.

დასკვნა

დასავლეთმა ცივი ომის დასრულების შემდეგ ორჯერ დაუშვა შეცდომა. პირველად, როცა ჯერ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საქმე ბოლომდე არ მიიყვანა და რუსული კონტროლის ზონიდან სრულად გამოსვლაში ყველა მსურველს არ დაეხმარა. შედეგად, ცივი ომის დასრულების მთავარმა სიკეთემ - ევროპელი ერების რეალურმა დამოუკიდებლობამ და დემოკრატიულმა განვითარებამ სრულად ვერ მოიკიდა ფეხი ევროპისა და რუსეთის საერთო სამეზობლოში. მაშინ ეს თითქოსდა რუსეთში მიმდინარე დემოკრატიზაციის პროცესის ხელშესაწყობად და ახალი რუსეთის სახით დასავლეთის მოკავშირის ჩამოყალიბების სურვილით კეთდებოდა, რაც მალევე გამოაშკარავდა, რომ ილუზია იყო. დასავლელმა ლიდერებმა მაშინ ილუზია სად აზრს არჩიეს. ჯერ კიდევ 1994 წელს ჰენრი კისინჯერი წერდა: „დასავლეთი რუსეთის რეფორმებს მხოლოდ შეაფერხებს და არა წაახალისებს, თუ თვალს დახუჭავს რუსეთის ისტორიული იმპერიული პრეტენზიების აღორძინებაზე. ახალი რესპუბლიკების დამოუკიდებლობის ხარისხი არ უნდა შეეწიროს მათ მიწაზე რუსეთის სამხედრო ქმედებებისთვის თავისუფლების მიცემას“.³

³ Kissinger, Henry, *Diplomacy*, Simon & Shuster, NY, 1994, გვ. 818.

მეორედ მაშინ იქნა დაშვებული შეცდომა, როცა რუსეთის ჰიბრიდულ ომად ჩამოყალიბებულ ქმედებებს დიდხანს არ იმჩნევდა ან არაფერს უპირისპირებდა. მეტიც, დასავლეთში ყველა დღესაც ვერ თანხმდება იმაზე, არის თუ არა რუსეთი მოწინააღმდეგე, იმის მიუხედავად, რომ რუსეთმა უკვე მკვეთრად ჩამოაყალიბა კომუნიზმის შემცვლელი ახალი ანტიდასავლური სახელმწიფო იდეოლოგია და აქტიურად ახორციელებს პოლიტიკას, რომლის მიზანი დემოკრატიული სახელმწიფოების და განსაკუთრებით მათი ალიანსების მდგრადობას უთხრის ძირს. რუსეთი თვითონაც აღარ მალავს, რომ ღიად უპირისპირდება წესებზე, მათ შორის საერთაშორისო საზღვრების ურღვეობის პრინციპზე დაფუძნებულ საერთაშორისო წესრიგს.

თუ რუსეთის აგრესიული ქმედებების იგნორირება რაღაც დროის განმავლობაში მართლდებოდა (თუნდაც მცდარად) იმ დებულებით, რომ რუსეთის სურვილის შემთხვევაშიც სერიოზულად ვერ დაუპირისპირდებოდა დასავლეთს თავისი სისუსტის გამო⁴, ეს არგუმენტი ჩინეთთან დაკავშირებით თავში აღარავის მოუვა.

ჩინეთის შემთხვევაში შეკავების პოლიტიკის ნიშნების პირველი გამოვლინება იმაზე მეტყველებს, რომ შეერთებული შტატები ამჯერად, თუნდაც დაგვიანებით, სერიოზულად აღიქვამს ძალთა ბალანსში მიმდინარე ცვლილებებს და ცდილობს მიიღოს ზომები, რათა ჩინეთმა ვერ შეძლოს თავისი მზარდი ძალის გამოყენება შეუქცევადი გეოპოლიტიკური ცვლილებებისთვის. შეერთებული შტატების გვერდით დღეს მის ორ უახლეს მოკავშირეს ვხედავთ - დიდ ბრიტანეთს და ავსტრალიას, თუმცა რეგიონში (და თუ საქმე საქმეზე მიდგა - მსოფლიოში) აშშ-სთან ჩინეთის საწინააღმდეგო ალიანსის დამყარების პოტენციურ მსურველთა რიცხვი გაცილებით დიდია. გარდა აშშ-ის ტრადიციული მოკავშირეებისა, რომლებსაც ცივი ომის დროიდან აქვთ განსაკუთრებული ურთიერთობები შეერთებულ შტატებთან, პოტენციურ მოკავშირეებს შორის არიან ისეთი ქვეყნები, რომლებიც საკუთარ თავზე გრძნობენ ჩინეთის მზარდი ძალის ნეგატიურ გავლენას. პირველ რიგში, ესენია სამხრეთ ჩინეთის ზღვის აკვატორიის ქვეყნები, რომლებთანაც ჩინეთი მრავალრიცხოვან ტერიტორიული დავებში უფრო აქტიურად იყენებს ძალოვან მეთოდებს.

ზემოთ უკვე აღინიშნა, რომ სტაბილურად მზარდი აზიური გიგანტი ყველას არ მიაჩნია საკუთარი ინტერესების საფრთხედ და შეერთებულ შტატებს არ თვლის იმდენად

⁴ როდესაც 2007 წელს გამოქვეყნდა ედვარდ ლუკასის წიგნი „ახალი ცივი ომი“, ავტორს სენსაციონალიზმისკენ მიდრეკილება დასწამეს: ზოგი რუსეთის მტრულ განწყობას უარყოფდა, ზოგიც - მის სამხედრო და ეკონომიკურ უნარს, ეწარმოებინა ახალი ცივი ომი. 2008 წელს მსოფლიომ ცივი ომის ლოგიკით ნაკარნახევი რუსული აგრესია იხილა საქართველოში, ხოლო 2013-ში რუსეთის გენშტაბის უფროსმა თავად გაახმოვანა დასავლეთის წინააღმდეგ ჰიბრიდული ომის პრინციპები.

მნიშვნელოვან პარტნიორად, რომ მასთან ალიანსით ჩინეთთან თავის თანამშრომლობა რისკის წინაშე დააყენოს. ამის მიუხედავად, ჩინეთს და აშშ-ს შორის დაპირისპირების გამწვავების შემთხვევაში, სავარაუდოდ, ბევრს მოუწევს მხარის არჩევა. რაც მთავარია, ამ არჩევანს ყველაზე დიდწილად თავად ჩინეთის ქცევა განაპირობებს, კერძოდ ის, თუ რამდენად სერიოზულ საფრთხეს შეუქმნის ის თავისი ქცევით აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონის ქვეყნებს.

ⁱ ჩინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პრეს-სპიკერის 22 სექტემბრის პრეს-კონფერენცია (Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on September 22, 2021 2021/09/22) https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1908814.shtml

ⁱⁱ როიტერსი: „ავსტრალიური დოკუმენტები ადასტურებს, რომ ფრანგული წყალქვეშა ნავების კონტრაქტი წლების განმავლობაში რისკის ქვეშ იყო“ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/australian-documents-showed-french-submarine-project-was-risk-years-2021-09-21/>

ⁱⁱⁱ ავსტრალიის საგარეო საქმეთა და ვაჭრობის სამინისტროს მონაცემები China country brief Bilateral relations: <https://www.dfat.gov.au/geo/china/china-country-brief>

^{iv} „ხუთი თვალი“: ალიანსი საფრთხეშია ჩინეთის გამო? BBC News (Five Eyes: Is the alliance in trouble over China?) <https://www.bbc.com/news/world-56970640>